

Λεωνίδας Βατικιώτης

ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟ ΤΟΥ ΤΑΝΤΑΛΟΥ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΔΝΤ ΚΑΙ ΤΗΣ Ε.Ε.

Στην κόψη του ξυραφιού βρίσκεται η παγκόσμια οικονομία, τρία χρόνια μετά την κατάρρευση της Lehman Brothers, και αυτή τη φορά με επίκεντρο την σχεδιαζόμενη αναδιάρθρωση του ελληνικού δημόσιου χρέους. Σε Αμερική και Ευρώπη όλα τα διαθέσιμα στοιχεία προοιωνίζονται επιδείνωση της κρίσης και νέους γύρους επίθεσης στα δικαιώματα των εργαζομένων.

Στις ΗΠΑ, παρά τα τέσσερα πακέτα στήριξης της οικονομίας που έχουν εγκριθεί από το 2009, η μεγέθυνση που καταγράφηκε το πρώτο εξάμηνο μόλις και μετά βίας ήταν θετική. Στην πραγματικότητα ήταν στάσιμη. Πολλά άλλα στοιχεία όμως μαρτυρούν ότι η κρίση του 2009 δεν ξεπεράστηκε ποτέ, με αποτέλεσμα ακόμη και η συζήτηση για διπλή ύφεση (double dip) να φαίνεται άστοχη από τη στιγμή που προϋποθέτει μια (έστω και σύντομη) περίοδο ανάκαμψης. Αυτή όμως δεν ήρθε ποτέ! Αντίθετα, πλήθος ενδείξεων βεβαιώνουν ότι η κατάσταση της οικονομίας έχει ήδη επιδεινωθεί. Για παράδειγμα, η ανεργία όταν ανέλαβε ο Μπαράκ Ομπάμα ήταν στο 7,6% και τώ-

ρα έχει οδηγηθεί στο 9,1%. Οι κακοαμβόμενες δουλειές αν τη δεκαετία του '80 αντιπροσώπευαν λιγότερο από το 30% του συνόλου, τώρα αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 40%. Ο αριθμός των Αμερικανών που ζουν στη φτώχεια αυξήθηκε πέρυσι κατά 2,6 εκ. άτομα, με αποτέλεσμα να σημειωθεί η μεγαλύτερη αύξηση από το 1959, όταν ξεκίνησαν οι σχετικές μετρήσεις. Η επιδείνωση της θέσης της εργαζόμενης Αμερικής, που μπορεί να αυξάνει τα κέρδη αλλά δεν φαίνεται προς το παρόν να επιλύει την κρίση, ήταν το αποτέλεσμα δύο ταυτόχρονων διαδικασιών: Πρώτον, της διεύρυνσης του τομέα των υπηρεσιών που φημίζεται για τον προσωρινό χαρακτήρα των θέσεων εργασίας του, όπως μαρτυρά η υποχώρηση του μεριδίου της βιομηχανίας από το 28% του ΑΕΠ, όπου βρισκόταν τη δεκαετία του '50, στο 11,7% το 2010. Δεύτερον, της επέλασης του κεφαλαίου, της αδυσώπητης δηλαδή αμφισβήτησης κοινωνικών κατακτήσεων και δικαιωμάτων που ξεκινούν από το ύψος του μισθού και φθάνουν στα ωράρια, την κοινωνική ασφάλιση, το δικαίωμα των συλλογικών διαπραγματεύσεων, ακόμη και τις συν-

δικαιλιστικές και πολιτικές ελευθερίες.

Στην Ευρώπη, η ίδια ακριβώς επίθεση του κεφαλαίου γίνεται με τις σημαίες της κρίσης χρέους. Δηλαδή της απότομης ανόδου του κόστους δανεισμού για μια σειρά χωρών της ευρωζώνης. Κι αυτό μάλιστα, παρότι η ΕΕ εισήλθε στην κρίση το 2009 με το χαμηλότερο ποσοστό δημόσιου χρέους προς ΑΕΠ: μόλις 78,2%, όταν το αντίστοιχο ποσοστό στις ΗΠΑ ήταν 83,1%, στην Αγγλία 95% και στην Ιαπωνία 190%.

Η αύξηση του κόστους δανεισμού που ανάγκασε τον πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας να δηλώσει στις αρχές Οκτώβρη ότι «βιώνουμε τη χειρότερη κρίση από τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο» δεν ήρθε μόνη της. «Η ευρωπαϊκή κρίση δημόσιου χρέους είναι η συνέχεια της ιδιωτικής κρίσης χρέους που ξέσπασε το καλοκαίρι του 2007. Οι κυβερνήσεις συγκέντρωσαν τεράστια ελλείμματα στους προϋπολογισμούς τους σε μια προσπάθεια να θωρακίσουν τις οικονομίες τους από τα χειρότερα αποτελέσματα που θα έφερε η κατάρρευση της δανειακής φούσκας που δημιουργήθηκε το πρώτο μισό της προηγούμενης δεκαετίας», έγραφε ο Λάρι Έλιοτ, οικονομικός συντάκτης του βρετανικού *Guardian* στις 4 Οκτώβρη. Και συνέχιζε: «Οι ρίζες της πάνε ακόμη πιο πίσω, στον αυξανόμενο ρόλο των μεγάλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στις δυτικές οικονομίες το τελευταίο τέταρτο του αιώνα. Το θέμα αφορούσε την ελευθερία των τραπεζών να δανείζουν όσο θέλουν και έναν ιδιωτικό τομέα ελεύθερο να δανείζεται ό,τι θέλει. Μίνι χρηματοπιστωτικές κρί-

σεις στο Μεξικό, τη Νοτιοανατολική Ασία, τη Ρωσία, τη Βραζιλία και την Αργεντινή δεν λήφθηκαν στα σοβαρά μέχρι που το 2007 το έντομο στράφηκε στην καρδιά του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος».

Έτσι φθάνουμε στις αρχές Οκτώβρη με τις ευρωπαϊκές τράπεζες να βρίσκονται στο μάτι του κυκλώνα. Δεν μιλάμε μάλιστα μόνο για τις τράπεζες περιφερειακών χωρών όπως λόγω χάρη της Ελλάδας ή της Ιρλανδίας που είναι στους πάντες γνωστό ότι κρατούνται στη ζωή με χρήματα των φορολογουμένων. Το πρόβλημα πλέον αγγίζει και κολοσσούς όπως οι γαλλικές τράπεζες *Credit Agricole* και *Societe Generale* που βλέπουν την τιμή τους να κατρακυλάει και τη γερμανική *Deutsche Bank* που ανακοινώνει δυσμενή αναθεώρηση των προβλέψεών της για κέρδη, επικαλούμενη τα σενάρια για ελληνική χρεοκοπία, δηλαδή για ένα γενναίο κούρεμα του ελληνικού χρέους ακόμη και κατά 50%. Η επισημότης τους δε θέση, από κοινού με την απροθυμία της Γερμανίας να δημιουργήσει ένα αποτελεσματικό ανάχωμα στις κερδοσκοπικές επιθέσεις μέσω της διεύρυνσης των πόρων του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF), αυξάνει την αστάθεια στην ευρωπαϊκή οικονομία, αφήνοντας όλα τα ενδεχόμενα ανοιχτά, όπως φάνηκε με την τράπεζα *Dexia* που στις αρχές Οκτώβρη βρέθηκε για μια ακόμη φορά στο χείλος του γκρεμού.

Απέναντι σε αυτή τη ζοφερή και ασυμνήθιστη ασταθή κατάσταση δύο είναι οι λύσεις που προκρίνει το κεφάλαιο, κα-

μιά εκ των οποίων δεν ξεχωρίζει για την πρωτοτυπία της, μένοντας να φανεί αν ισχύει το ίδιο και για την αποτελεσματικότητά τους. Η πρώτη λύση σχετίζεται με την αναπλήρωση κεφαλαίου των τραπεζών, ώστε να αντέξουν τις επερχόμενες αναταράξεις λόγω των λογιστικών απωλειών που θα γράψουν στους ισολογισμούς τους επ' αφορμή τη συζητούμενη χρεοκοπία της Ελλάδας. Προοπτική που πρέπει να τονίσουμε ότι δεν θέτει υπό αμφισβήτηση το κατά πόσο θα πληρωθούν τα 17,9 δισ. ευρώ που προβλέπει για τόκους το προσχέδιο του κρατικού προϋπολογισμού του 2012. Ποσό που αντιστοιχεί στο 8,3% του ΑΕΠ και είναι σημαντικά ανξημένο από φέτος που οι δανειστές μας αφαίρεσαν από τον κρατικό προϋπολογισμό 16,3 δισ. ευρώ ή το 7,4% των πόρων του. Σε τουλάχιστον 300 δισ. ευρώ, μιάμιση σχεδόν φορά το ελληνικό ΑΕΠ (!), εκτίμησε η επικεφαλής του ΔΝΤ, Κριστίν Λαγκάρντ, το ποσό που πρέπει να προσφέρουν οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις στις τράπεζες ώστε να ενισχυθούν τα κεφάλαιά τους.

Κι ενώ το ένα χέρι μοιράζει πακτωλούς στις τράπεζες, το άλλο σείεται απειλητικά απέναντι στα εργατικά δικαιώματα και τις κοινωνικές παροχές, προαναγγέλλοντας νέες περικοπές. Στην Ισπανία, το «φρένο χρέους» ενσωματώνεται στο εθνικό δίκαιο, καθιστώντας εκ των προτέρων εκτός νόμου κάθε σκέψη δημιουργίας δημοσιονομικών ελλειμμάτων. Στην Πορτογαλία, μπαράζ ιδιωτικοποιήσεων εκχωρεί στον ιδιωτικό τομέα και την τελευταία υποψία δημόσιας περιουσίας, ενώ στην Ιταλία πακέτο μέ-

τρων λιτότητας ύψους 54 δισ. ευρώ που ψηφίζει άρον άρον ο Μπερλουσκόνι μες στον Αύγουστο αδυνατεί να ανακόψει τις κερδοσκοπικές επιθέσεις. Στην Ελλάδα, ο κρατικός προϋπολογισμός του 2012 προβλέπει μειώσεις στους μισθούς της τάξης του 9% και στις επιχορηγήσεις στα ασφαλιστικά ταμεία της τάξης του 10%, ενώ το ΔΝΤ και η Ευρωπαϊκή Ένωση, με την αμέριστη συνεργασία της κυβέρνησης συνεργατών του ΠΑΣΟΚ, πιέζουν για την κατάργηση κάθε υπολείμματος συλλογικής σύμβασης εργασίας, που θεμελιώνει ελάχιστο μισθό, ώρες εργασίας ή δικαιώματα.

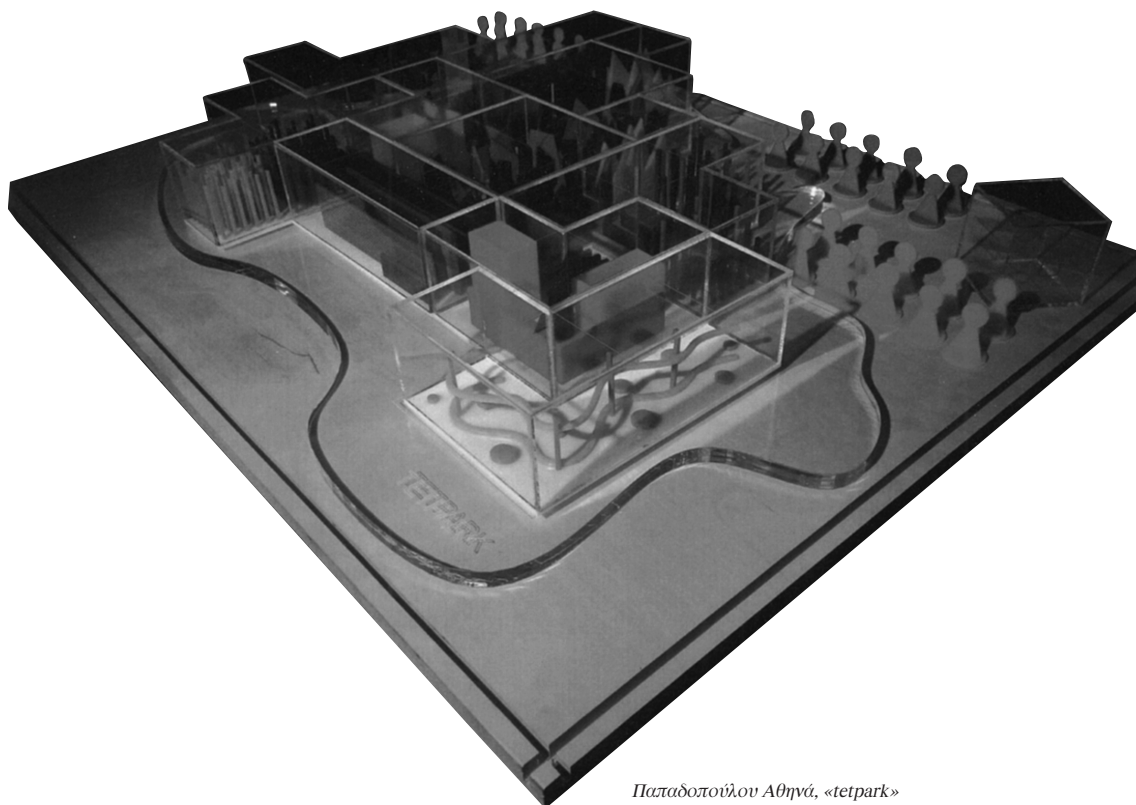
Το εντυπωσιακό μάλιστα είναι πως τίποτε απ' όλα αυτά δεν προοιωνίζεται μια ανακοπή στην επίθεση του κεφαλαίου και των πιστωτών. Αντίθετα, κάθε φορά που υλοποιείται ένα αίτημά τους (π.χ. περικοπές μισθών και κοινωνικών δαπανών) ανοίγει και η όρεξη για το επόμενο (ιδιωτικοποιήσεις και δημιουργία ειδικών οικονομικών ζωνών στα πρότυπα των μακιλαδόρας, κατ' απαίτηση των Γερμανών), που είναι πιο ακραίο, πολύ πιο αντιλαϊκό, μετατρέποντας την κρίση χρέους στη μεγαλύτερη παγίδα θανάτου για τα κοινωνικά δικαιώματα της εργαζόμενης πλειοψηφίας.

«Οι οφειλέτες είναι δούλοι όλων των δανειστών τους – ή μάλλον ούτε καν δικοί τους, αυτό δεν θα ήταν και τόσο φοβερό. Είναι δούλοι δούλων αναιδών και βάρβαρων και βάνανυσων, καθώς οι διάπυροι τιμωροί και δήμιοι, που, όπως λέει ο Πλάτωνας, περιμένουν τους ασεβείς στον Άδη. Μετατρέπουν την αγορά σε κολαστήριο για τους δύσμοιρους οφειλέ-

τες, σαν όρνεα τους κατακρεουργούν και τους κατασπαράζουν, βυθίζοντας το ράμφος τους στα σωθικά τους και σαν άλλους Τάνταλους τους εμποδίζουν να γευτούν τους καρπούς του δικού τους τρύγου και θερισμού».* έγραφε ο Πλούταρχος πριν σχεδόν 20 αιώνες σε ένα κείμενο που έχει εκπληκτικές ομοιότητες με το σήμερα. Για να μη μείνει δε και η απορία, αντιγράφουμε από τα ερμηνευτικά σχόλια πως «ο Τάνταλος ήταν καταδικασμένος από τους θεούς σε αιώνια πείνα και δίψα, κατοικούσε στον Άδη, σε μια λίμνη που τα νερά της του έφταναν μέ-

χρι το σαγόνι, κάτω από οπωροφόρα γεμάτα καρπούς. Όταν έσκυβε να πιει η λίμνη στέγνωνε και όταν άπλωνε το χέρι τους προς τους καρπούς των δέντρων, τα κλαδιά απομακρύνονταν»!

Παρότι η βανανυσότητα των σημερινών «θεών» (ΔΝΤ, Ε.Ε. κ.λπ.) δεν έχει να ζηλέψει τίποτε από τη βανανυσότητα των μυθικών θεών της αρχαιότητας, αυτό που ουσιαστικά διαφοροποιεί τη μια εποχή από την άλλη είναι η δυνατότητα που έχουν οι σύγχρονοι «Τάνταλοι» να σπάσουν τα δεσμά τους. Κάτι που μένει φυσικά να αποδειχθεί...

Παπαδοπούλου Αθηνά, «tetpark»

* Πλούταρχος, Οι συμφορές του δανεισμού (Περί του μη δειν δανείζεσθαι), Μετάφραση-Σχόλια: Πολυξένη Παπαπάνου, εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 2011, σ. 19.